

مقایسه تاثیر آموزش توسط افراد هم گروه و مراقبین سلامت بر آگاهی و نگرش دختران نوجوان از روشهای پیشگیری و انتقال ایدز

مرضیه سعیدیان

مربی گروه آموزشی مامایی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان.

چکیده:

بیماری ایدز یکی از بزرگترین چالشهای بهداشتی بشر در جهان امروز است و نوجوانان یکی از پرخطرترین افراد در مواجهه با این بیماری محسوب می شوند لذا آموزش روشهای پیشگیری از این بیماری در این گروه از اهمیت ویژه ای برخوردار است. از آنجایی که نوجوانان به شدت تحت تأثیر همسالان خود قرار دارند شاید آموزش توسط افراد هم سال و هم گروه در آموزش روشهای پیشگیری و انتقال ایدز مؤثرتر از آموزش توسط پرسنل بهداشتی باشد.

مطالعه حاضر با هدف مقایسه تأثیر آموزش توسط افراد هم گروه و پرسنل بهداشتی بر آگاهی و نگرش دختران نوجوان از روشهای پیشگیری و انتقال ایدز انجام شد.

روش کار: این پژوهش یک مطالعه نیمه تجربی از نوع مطالعات مقایسه ای بود. جهت جمع آوری داده ها از پرسشنامه دموگرافیک و پرسشنامه آگاهی و نگرش استفاده شد. ۴۱۷ نفر از دانش آموزان دختر ۱۵ تا ۱۸ سال در دو گروه آموزش توسط پرسنل بهداشتی و گروه آموزش توسط افراد هم گروه قرار گرفتند. هر گروه ۸ جلسه آموزش را در طی ۴ هفته دریافت کردند. از هر دو گروه یک پیش آزمون و یک پس آزمون اول بلافاصله بعد از اتمام آموزش و یک پس آزمون دوم ۶ هفته بعد از اتمام آموزش به عمل آمد.

نتیجه: در هر دو گروه نمرات پیش آزمون و پس آزمون تفاوت معنی داری داشت ($P<0/00$) و این امر نشان دهنده تأثیر آموزش در هر دو گروه است. مقایسه پس آزمون اول بین دو گروه تفاوت معنی داری را نشان میداد ($P<0/000$) به این صورت که آموزش توسط افراد همگروه از آموزش

مقایسه تاثیر آموزش توسط افراد هم گروه و مراقبین سلامت بر آگاهی و نگرش دختران نوجوان از روشهای پیشگیری و انتقال ایدز

مقدمه

بی شک بیماری ایدز یکی از بزرگترین مشکلات و چالشهای بهداشتی قرن حاضر است. طبق آمارهای بین المللی هر ساله تعداد زیادی از افراد جوامع مختلف به این بیماری مبتلا شده و هر روز به تعداد این مبتلایان افزوده می شود. بر طبق آخرین آمارها تعداد موارد جدید ابتلا به این بیماری در کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا در مقایسه با سال ۲۰۰۱ حدود ۵۰٪ افزایش داشته است (۱). طبق پیش بینی های سازمان جهانی بهداشت (who) میزان شیوع ایدز در ایران تا سال ۲۰۲۰ به ۱۰ درصد خواهد رسید. و این امر بیانگر این است که این است که ایران یکی از مناطق پر خطر در راستای ابتلا به ایدز می باشد (۲).. بر اساس آمار ارائه شده تا اول فروردین ۹۶ در ایران بیشترین شیوع ایدز یعنی حدود ۵۳٪ از مبتلایان در گروه سنی ۲۱ تا ۳۵ سال قرار دارند. این در حالی است که در سال ۲۰۱۲ بیشترین شیوع در گروه سنی ۲۵ تا ۳۲ سال دیده می شد و این امر نشان دهنده کاهش سن ابتلا در ایران است (۳). در سال ۲۰۱۲ سازمان بهداشت جهانی گزارشی منتشر کرد که بر اساس آن در ۱۵ کشور که از شیوع بالای ایدز برخوردار بوده اند موارد جدید ابتلا به این بیماری ۲۵ درصد کاهش داشته است (۴) بسیاری از منابع معتبر تنها راه مبارزه با ایدز را آموزش و ارتقاء سطح آگاهی و بهبود نگرش جامعه می دانند. نوجوانان خصوصاً دختران نوجوان از جمله گروههایی هستند که در معرض بیشترین خطر برای ابتلا به HIV قرار دارند. احتمالاً قرار گرفتن در معرض روابط جنسی محافظت نشده و پرخطر مهمترین علت آسیب دختران نوجوان محسوب می شود. (۵) آموختن رفتارهای صحیح در نوجوانان با افزایش سطح آگاهی و بهبود نگرش منجر به کاهش رفتارهای پر خطر می گردد. لذا آموزش به این گروه باید در اولویت برنامه های پیشگیری از ایدز قرار بگیرد (۶). آموزش توسط افراد هم گروه یکی از روشهای آموزشی روشهای پیشگیری و انتقال ایدز می باشد که در سرتاسر دنیا مورد استفاده قرار میگیرد. در این روش از کسانی به عنوان آموزش دهنده استفاده میشود که از نظر ویژگیهای دموگرافیک مانند جنس و سن و از نظر قرار گرفتن در معرض رفتارهای پرخطر با گروه هدف مشابهت دارند. اساس این روش بر این امر استوار است که تأثیر افراد هم گروه بر یکدیگر بسیار زیاد است. (۷). آموزش دهنده های هم گروه یک سطح قابل قبول از اعتماد و راحتی را بین افراد گروه دارا هستند که این راحتی و اعتماد به افراد گروه هدف اجازه می دهد بحث های باز بیشتری را پیرامون مباحث حساسی که نمیخواهند در مورد آن با مراقبین سلامت صحبت کنند را داشته باشند (۸) نوجوانی دورانی است که افراد بیشترین تأثیرپذیری را از افراد هم گروه خود خواهند داشت (۶). از سوی دیگر در مقایسه با آموزش دهنده های حرفه ای بهداشت و سلامت (مراقبین سلامت)، آموزش توسط افراد هم گروه مقرون به صرفه تر بوده و هزینه های کمتری دارد (۹). یکی از جاهایی که در آن می توان به تعداد زیادی از نوجوانان دسترسی داشت مدرسه است. در دنیا مدارس به عنوان یک عامل با نفوذ در زمینه مسائل بهداشتی شناخته می شوند زیرا دانش آموزان آموخته های خود را از مدرسه به خانواده منتقل کرده و اطلاعات و آگاهی را در سطح جامعه بالا می برند و این امر به وسعت دایره آموزش کمک خواهد کرد (۶). مطالعه حاضر به مقایسه تأثیر آموزش توسط مراقبین سلامت و افراد هم گروه بر آگاهی و نگرش دختران نوجوان دانش آموز از روشهای پیشگیری و انتقال ایدز می پردازد

روش کار:

پژوهش حاضر یک مطالعه نیمه تجربی و از نوع مطالعات مقایسه ای بوده که به منظور مقایسه تأثیر آموزش توسط مراقبین سلامت و افراد هم گروه بر آگاهی و نگرش دختران نوجوان از روشهای پیشگیری و انتقال ایدز انجام شده است. جهت گرد آوری اطلاعات از پرسشنامه چند قسمتی استفاده شد که بخش اول شامل اطلاعات دموگرافیک، بخش دوم حاوی ۲۵ سوال سنجش آگاهی و بخش سوم شامل ۲۵ سوال سنجش نگرش بود. جهت تعیین اعتبار پرسشنامه از روش پانل خبرگان استفاده شد به این صورت که پرسشنامه به ۱۰ نفر از اساتید صاحب نظر در این زمینه فرستاده شد و بعد از ارزیابی و رفع مشکلات جهت تایید پایایی پرسشنامه، پرسشنامه در اختیار ۳۰ نفر از دانش آموزانی که به گروه هدف شباهت داشتند ولی در گروه هدف قرار نمی گرفتند قرار گرفت. سپس آزمون آلفای کرونباخ انجام شد و پایایی پرسشنامه با آلفای کرونباخ ۷/۲ تأیید شد. در این مطالعه تعداد ۴۱۷ نفر از دانش آموزان مقاطع نهم، دهم، یازدهم و دوازدهم مدارس دولتی کرمان انتخاب شدند. جهت انجام پژوهش ابتدا از هر کدام از نواحی ۱ و ۲ آموزش و پرورش کرمان به طور تصادفی ۳ مدرسه انتخاب شدند. سپس در هر مدرسه به طور تصادفی دو کلاس از هر مقطع انتخاب شدند که به طور تصادفی یکی از کلاسهای هر مقطع به عنوان گروه آموزش دهنده توسط افراد هم گروه و کلاس دیگر به عنوان گروه آموزش دهنده توسط مراقب سلامت انتخاب شدند. از هر دو گروه یک پیش آزمون به عمل آمد. در گروه آموزش توسط افراد هم گروه از هر کلاس ۴ نفر از دانش آموزانی که بیشترین نمره ان آموزش گاهی و نگرش را داشتند انتخاب شدند. بر اساس تمایل و توانایی شان به آموزش دو نفر به عنوان آموزش دهنده هم گروه انتخاب شدند. برای آموزش دهنده های هم گروه ۴ جلسه آموزشی یک ساعته به همراه جزوه آموزشی دریافت کردند. سپس این افراد ۸ جلسه آموزشی ۳۰ دقیقه ای را دو بار در هفته به مدت ۴ هفته برای ساینده آموزش آموزان گروه برگزار می کردند. در گروه آموزش توسط مراقبین سلامت ۸ جلسه آموزشی ۳۰ دقیقه ای توسط یک کارشناس مامایی به عنوان مراقب سلامت برگزار شد. در پایان ۴ هفته یک پس آزمون از هر دو گروه به عمل آمد. و ۶ هفته بعد از پس آزمون اول پس آزمون دوم اجرا گردید. در پایان نتایج پیش آزمون و پس آزمون اول و دوم با استفاده از آزمون آماری تی، آنالیز واریانس از راه اندازه گیری مکرر و آزمون تی با نمونه های مستقل با نرم افزار SPSS مورد ارزیابی قرار گرفت.

نتایج:

این مطالعه بر روی ۴۱۷ نفر از دانش آموزان دختر دوره دوم دبیرستان شهر کرمان انجام شد. آزمون آماری کای دو نشان میدهد که بین دو گروه از نظر میانگین سطح تحصیلات پدر و مادر تفاوت معنی دار آماری وجود ندارد (جدول شماره ۱)

جدول شماره ۱-مقایسه سطح تحصیلات پدر و مادر دو گروه

هم گروه (درصد)	مراقب سلامت (درصد)	p
----------------	--------------------	---

4th International Conference on Nursing, Midwifery and Care

۱۸ اسفند ماه ۱۴۰۲ ————— مجلات معتبر بین المللی

تحصیلات مادر	بی سواد	٪ ۶/۱	٪ ۵/۴	
	زیر دیپلم	٪ ۴۲	٪ ۴۳	
	دیپلم	٪ ۳۹/۷	٪ ۴۰/۵	۰/۲۲
	دانشگاهی	٪ ۱۲/۲	٪ ۱۱/۲	
تحصیلات پدر	بی سواد	٪ ۴/۲	٪ ۱/۵	
	زیر دیپلم	٪ ۴۳/۹	٪ ۴۷/۴	۰/۰۸
	دیپلم	٪ ۴۰	٪ ۴۳/۴	
	دانشگاهی	۱۱/۹	٪ ۷/۷	

. آزمون آماری تی نشان می دهد هر دو گروه در نمرات پیش آزمون همگن بوده و تفاوت معنی دار آماری مشاهده نمی شود (جدول شماره ۲). آزمون آماری آنالیز واریانس از راه اندازه گیری مکرر در هر دو گروه تفاوت معنی داری را در نمرات آگاهی و نگرش قبل و بعد از آموزش نشان می دهد ($p=0/000$) (جدول شماره ۳) به عبارت دیگر هر دو روش آموزش در افزایش آگاهی و نگرش دانش آموزان مؤثر بوده اند. آزمون آماری تی با نمونه های مستقل نشان می دهد که تفاوت معنی دار آماری بین میانگین نمرات آگاهی دو گروه وجود دارد ($p=0/000$) و تأثیر آموزش توسط افراد هم گروه بر آگاهی نوجوانان به طور معنی داری بیشتر از آموزش توسط مراقبین سلامت بوده است. این تفاوت ۶ هفته بعد از پس آزمون اول نیز معنی دار بوده است. همچنین آزمون آماری تی با نمونه های مستقل تفاوت معنی دار آماری بین میانگین نمرات نگرش دو گروه در پس آزمون اول و پس آزمون دوم نشان می دهد ($p=0/000$) و این امر نشانگر تأثیر بیشتر آموزش توسط افراد هم گروه می باشد.

جدول شماره ۲- مقایسه نمرات آگاهی و نگرش دو گروه قبل از آموزش

	هم گروه		مراقب سلامت		p
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	
آگاهی	۱۶/۲	۱/۹۵	۱۵/۹۷	۳/۱	۰/۳۳
نگرش	۸۲/۹۱	۷/۳۵	۸۲/۸۰	۹/۱۲	۰/۲۵

جدول شماره ۳- مقایسه نمره آگاهی و نگرش در دو گروه آموزش توسط افراد هم گروه و مراقبین سلامت

p	مراقب سلامت		هم گروه		
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۰۰	۳/۱	۱۸/۹۶	۱/۹۵	۲۰/۳	آگاهی (پس آزمون اول)
۰/۰۰۰	۱/۵۸	۱۸/۱۴	۲/۱۱	۱۹/۸۳	آگاهی (پس آزمون دوم)
۰/۰۰۰	۹/۵۰	۹۰/۴۰	۹/۴۹	۹۷/۹۸	نگرش (پس آزمون اول)
۰/۰۰۰	۸/۱۲	۸۷/۲۷	۸/۹۲	۹۵/۴۱	نگرش (پس آزمون دوم)

بحث :

پژوهش حاضر با هدف مقایسه تأثیر آموزش روشهای پیشگیری و انتقال ایدز توسط افراد هم گروه و مراقبین سلامت در بین ۴۱۷ دانش آموز دختر ۱۵ تا ۱۸ ساله انجام شده است. نتایج حاصل از این مطالعه حاکی از آن است که میانگین نمرات آگاهی و نگرش در هر دو گروه قبل و بعد از آموزش تفاوت معنی داری را نشان میدهد. و آموزش در هر دو گروه سبب ارتقاء آگاهی و بهبود نگرش نوجوانان نسبت به روش های پیشگیری و انتقال ایدز می شود. Ibrahim N نیز در سال ۲۰۱۲ در مالزی در مطالعه ای به منظور بررسی تأثیر آموزش توسط افراد هم گروه بر آگاهی و نگرش دانش آموزان دبیرستانی به نتایج مشابهی دست یافت (۱۰). H. M. Burke و همکاران نیز در زامبیا در طی مطالعه ای تأثیر آموزش توسط افراد هم گروه را بر افزایش آگاهی و نگرش نوجوانان در مورد پیشگیری از ایدز را نشان دادند (۱۱). رضا صادقی نیز در مطالعه خود تأثیر آموزش توسط مراقبین سلامت را بر افزایش سطح آگاهی و نگرش افراد در مورد روشهای پیشگیری و انتقال ایدز را نشان داد. روشهای آموزشی متفاوت و متعددی در جهت آموزش روشهای پیشگیری و انتقال ایدز وجود دارد. آموزش توسط افراد هم گروه یکی از روشهایی است که به عنوان روش آموزشی مؤثر در پیشگیری از ایدز مطرح میشود (۱۲). در آموزش توسط افراد هم گروه از تمام حواس پنجگانه استفاده می شود. در این شیوه قدرت تفکر و خلاقیت افراد افزایش می یابد و همه افراد هم گروه در تمام مراحل برنامه ریزی آموزش و اجرا و حتی ارزشیابی شرکت می کنند (مطالعه حاضر نشان می دهد که میانگین نمره آگاهی و نگرش دو گروه بعد از آموزش از لحاظ آماری تفاوت معنی داری را با هم نشان می دهد و آموزش توسط افراد هم گروه به شکل معنی داری مؤثرتر از آموزش توسط مراقبین سلامت می باشد. این افزایش سطح آگاهی و نگرش در هفته ۶ بعد از پس آزمون اول نیز همچنان بالاتر از گروه آموزش توسط مراقبین سلامت بوده است. مطالعه

Buthaina Al-Iryani در کشور یمن نیز نشان داده شده است که آموزش می تواند آگاهی و نگرش نوجوانان از پیشگیری و انتقال ایدز را بهبود ببخشد (۱۳). بابازاده و همکاران نیز در مطالعه خود به نتیجه مشابهی دست یافتند و گزارش کرده اند که آموزش توسط افراد هم گروه موجب افزایش سطح آگاهی و نگرش نوجوانان در زمینه روشهای پیشگیری و انتقال ایدز می شود. (۱۴). عزیزی در مطالعه خود نشان داد که آموزش توسط پزشک مؤثرتر از آموزش توسط افراد هم گروه است. و آموزش توسط افراد هم گروه مؤثرتر از آموزش توسط پمفلت نیست (۱۵). شاید دلیل تفاوت مطالعه عزیزی با مطالعه حاضر در این باشد که آموزش دهنده های هم گروه در مطالعه عزیزی فقط از نظر سن با سایر افراد گروه مشابه بوده و رابطه دوستانه ای با سایر افراد گروه نداشتند اما در مطالعه حاضر آموزش دهنده هم گروه از بین همکلاسی ها انتخاب شده است که تمام ساعات حضور در مدرسه با همه افراد گروه در تماس بوده است. Jennings در سال ۲۰۱۴ در مطالعه خود در نیوجرسی به این نتیجه دست یافت که آموزش در مدارس توسط افراد هم گروه در مدارس بهترین راه برای پیشگیری از شیوع ایدز در نوجوانان است (۱۶). مدرسه جایی است که می توان در آن به تعداد زیادی از دانش آموزان دسترسی پیدا کرد و مدارس در تمام دنیا به عنوان یک عنصر بهداشتی با نفوذ شناخته می شوند (۶).

نتیجه گیری:

از آنجا که نوجوانان و جوانان پرخطرترین افراد در برخورد با بیماری ایدز محسوب می شوند آموزش روشهای پیشگیری و انتقال ایدز در این گروه از اهمیت ویژه ای برخوردار است. و مدارس بهترین مکان برای دستیابی به تعداد زیادی از دانش آموزان می باشند. آموزش توسط افراد هم گروه دانش آموزان با توجه به ویژگی های مشترک در بین آنان روش بسیار مؤثری در پیشگیری از گسترش این بیماری محسوب میشود.

منابع:

- 1-Organization WH Global health risks :mortality and burden of disease attributable to selected major risks: World Health Organization;2009.
- 2- Staff JUNPOHA, Organization WHO. AIDS epidemic update, December 2007, World Health Organization 2007.
- 3-<http://WHO.int/hiv/data/en/on>.
- 4-Schwartlander B, Hallett T, Atun R, Avila C, Gouws E et al. Towards an improved investment approach for an effective response to HIV/AIDS . The Lancet 2011;377(9782):2031-41
- 5-Diclemente RJ, wingood GM, Horrington KF, Lang DL, Davies SL, Hook EW et al. Efficacy of an HIV prevention intervention for African-American adolescent girls: a randomized controlled trial.JAMA: 2004;292(2):171-9
- 6- Molla M, Astrom AN, Berhane Y. Applicability of theory of planned behavior to intended and self- reported condom use in a rural Ethiopian population. AIDS Care. 2007;19(3).425-31
- 7-Noori Sistani M, Merghati Khoie E, The impact of peer-based educational approaches an girls physical practice or pubertal health . Arak Med Univ J. 2010;12(4):129-135
- 8-Alizadeh Sivaki H, Zareban I, Rakhshani F, Shahrakipoor M, Hasnzadeh M, Shmaian Razavi N, Lotfi B. Impact of same age educational intervention based on theory of planned behavior on the AIDS preventive behavior in boy students in Zahedan. 2013. Q Horizon med sci.vol18,No:5: 233-240
- 9-Tolli Mw, Effectiveness of peer education intervention for HIV prevention, adolescents pregnancy prevention and sexual health promotion for young people: a systematic review of European studies .Health Education Res.2012;27(5):904-13
- 10-Ibrahim N,Rampal L, Jactimil Z,Zain AM , Effectiveness of peer –led education on knowledge, attitude and risk behavior practices related to HIV among students at a Malaysian public university . a randomized control trial .Prev Med .2012;Nov, 55(5):505-10
- 11-Burke H.M ,Pederson K.F, William ON NE, An assessment of cost quality and out comes for five HIV prevention youth peer education programs in Zambia, Health Education Research, 2012,VOL 27,ISSUE 2, 359-369
- 12-Sadeghi R of , Khangani N, Impact of educational intervention based on theory of planned behavior (TBE) on the AIDS preventive behavior among health volunteers .Iranian Journals Of Health Education & Promotion.2015,Vol : 3, Issue:1

13-AL- Iryani B, Basaleem H, Al-Sakkaf Kh, Kok G, Van den boarne B, Process evaluation of school- based peer education for HIV prevention among Yemeni adolescents. Journal des Aspects Sociaux du VIH/SIDA. 2013. Vol. 10. No: 1.

14- Babazadeh T, Zibaee N, Shabani L, Moradi F, Educational intervention and knowledge , attitude and behavioral intervention related to HIV/AIDS in high school female students of Tehran , Iran. Journal of Education and Community Health. 2015. Vol: 2. Issue: 3

15- Azizi A, Amirian F, Amirian M , Effects of peer education by physician and giving pamphlets on HIV knowledge in high school students: A comparative study . Journal of Faculty of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Science . 2008, Vol: 14. No: 1

16- J.M. Jennings , S. Howard, C.L. Protte, Effects of school- based sexuality education program on peer educators: the teen PEP model, Health Education Research. 2014. Vol: 29. Issue: 2.